

**Інститут Східної Європи
Кафедра українознавства
Університету «Львівський Ставропігон»
The Eastern-European Institute, Kafedra
Ukrainoznavstva University «L'viv Stavropigion»**

Віктор Ідзьо

**Тарас Шевченко в Москві та Санкт-Петербурзі
(1814-2014рр.)**

**Інститут Східної Європи
Кафедра українознавства
Університету «Львівський Ставропігон»
The Eastern-European Institute, Kafedra
Ukrainoznavstva University «L'viv Stavropigon»**

Віктор Ідзьо

**Тарас Шевченко в Москві та Санкт-Петербурзі.
200 - літтю з дня народження присвячується
(1814-2014pp.)**

Івано-Франківськ «Сімик», 2015

**Друкується за рішенням Вченої Ради
Інституту Східної Європи Університету “Львівський
Ставропігон”, протокол № 3, від 4 січня 2015 р.**

Рецензенти:

Грабовецький В. - доктор історичних наук, професор Кафедри українознавства Університету “Львівський Ставропігон”.

Калакура Я. - доктор історичних наук, професор Кафедри українознавства Університету “Львівський Ставропігон”.

Кононенко П. - доктор філологічних наук, професор Кафедри українознавства Університету “Львівський Ставропігон”.

Кононенко Т. - доктор філософських наук, професор Кафедри українознавства Університету “Львівський Ставропігон”.

Недюха М. - доктор філософських наук, професор Кафедри українознавства Університету “Львівський Ставропігон”.

Огірко О. - доктор філософських наук, професор Кафедри українознавства Університету “Львівський Ставропігон”.

Партико З. - доктор філологічних наук, професор Кафедри українознавства Університету “Львівський Ставропігон”.

Віктор Ідзьо.

I.29. Тарас Шевченко в Москві та Санкт-Петербурзі. 200 - літтю з дня народження присвячується(1814-2014рр.). - Івано-Франківськ «Сімик», 2015р. - 54с.

ISBN 978-966-8067-43-9

Наукова праця директора Інституту Східної Європи, завідувача Кафедри українознавства Університету “Львівський Ставропігон” академіка Академії Наук Вищої Школи України, доктора історичних наук, професора, віцепрезидента Академії Наук “Трипільська Цивілізація”, академіка Міжнародної Академії Наук Євразії, Віктора Ідзьо “Тарас Шевченко в Москві та Санкт-Петербурзі(1814-2014рр.). 200 - літтю з дня народження присвячується(1814-2014рр.)” приурочена до 200 - ліття з дня народження Т.Г.Шевченка.

Наукова праця “Тарас Шевченко в Москві та Санкт-Петербурзі(1814-2014рр.) 200 - літтю з дня народження присвячується(1814-2014рр.)” висвітлює маловідомі аспекти життя та діяльності Тараса Григоровича Шевченка в Москві та Санкт-Петербурзі, а також аспекти вшанування його імені українськими організаціями Москви та Санкт-Петербурга в XIX-XXI століттях.

ISBN 966-665-347-14

© Ідзьо В.С., 2015р.

Зміст

Тарас Шевченко у Москві.....	5
Тарас Шевченко на шпальтах науково-літературного і громадсько-політичного журналу українців Москви та Росії «Украинская жизнь»	26
Історико-культурні аспекти святкування днів народження Тараса Шевченка Українським державним університетом, Українським Історичним Клубом в Москві в кінці ХХ на початку ХХІ століття. 200-літтю з дня народження Т.Г.Шевченка присвячується.....	33
Значення Тараса Шевченка для українців Санкт-Петербургу.....	47
Встановлення пам'ятника Тарасу Шевченкові в Санкт-Петербурзі - визначна подія в громадському та культурному житті українців Росії.....	51

Тарас Шевченко у Москві

З історичних джерел нам відомо, що середині XIX століття, що українська громада Москви була досить великою і активною уже в першій половині XIX століття у час перебування в Москві Миколи Гоголя, а особливо в середині XIX століття, коли в Москву приїжджав Тарас Шевченко. «Український притулок» куди в 50-х роках приїжджав Т.Шевченко у той час теж знаходився в центрі Москви у «Старого Пімена»[9,с.137-144: с.5-14: с.6-15].

Як засвідчують джерела, район Арбату, до якого долучається Никітський бульвар уже в 30-50 роках XIX століття являвся для українців Москви місцем знаменним, оскільки власне в цьому районі перебуваючи в Москві, любили прогулювалися і проживати М.Гоголь, Т.Шевченко. Слід наголосити, що власне в церкві «Тихона-чудотворця», яка вела до Арбату і яка рівномірно знаходилась від будинку в якому в останні роки проживав Микола Гоголь, оспівувалося тіло Тараса Шевченка, під час перевезення його для перепоховання з Петербурга через Москву в Україну [7,с.4-11; 16,с.185-186; с.32-33].

Як засвідчують джерела українська діаспора в Москві фіксує своє існування з XVII століття, про що засвідчують як адміністративна та релігійна споруда в Хохловському провулку «Українська церква» побудована гетьманом Іваном Мазепою та «Палати гетьмана Івана Мазепи», резиденція українських гетьманів у Москві XVII-XVIII століть[9,с.137-144: с.5-14: с.6-15].

Активною українська громада була і в XIX столітті, що підтверджується особами українців: Миколи Гоголя, Тараса Шевченка, Осипа Бодяньського, Михайла Максимовича та іншими. Якщо врахувати, що на момент проживання М.В.Гоголя в Москві в Волоколамському районі, під Москвою в селі Ярополче була могила гетьмана Петра Дорошенка, яку як вважають дослідники відвідував у слід за М.Гоголем, О.Бодяньський, М.Максимович та Т.Шевченко, то українська історична та культурна спадщина Москви яскраво проглядається через призму нашого дослідження [7,с.4 -11; 10,с.1-12].

На прохання графа О.П.Толстого, який був шанувальником творчості письменника, в грудні 1847 року в Москві поселився в його домі, на завжди, Микола Васильович Гоголь...[6,с.134-167].

У Москві він був тепло зустрінутий видатними його сучасниками та українцями-земляками. Власне з цього часу його перебування в Москві можна розпочинати вивчення діяльності української діаспори в Москві у XIX столітті. В Москві він знайшов велику кількість шанувальників великої української культури, які підтримали його творчі задуми. Тоді ж Микола Васильович Гоголь познайомився з Михайлом Сергійовичем Щепкіним, яке поклало міцну дружбу цих актора та письменника. М.С.Щепкін зачаровувався твором М.В.Гоголя «Ревізор»[б,с.134-167].

1.М.Гоголь в Москві. Портрет. (1847-1852рр.)

В цей же великий московський період історії свого життя М.В.Гоголь готував до друку друге, доповнене видання своїх творів, в який бажав включити і доопрацювати свій роман «Гетьман», який за українською патріотичністю був ще більше українсько-державницьким, ніж роман «Тарас Бульба», оскільки оспівував державну незалежність гетьманської України і владу українського гетьмана. На жаль сьогодні цей роман в Україні мало відомий, а в повному зібранні творів М.В.Гоголя до 1998 року, виданому в Москві, де він появився вперше, роман не видавався ні в Росії ні в Україні. Роман «Гетьман» був вилучений із творчої спадщини М.В.Гоголя і не популяризувався як в царській Росії так

і в радянській літературі. Єдиний раз роман «Гетьман» М.В.Гоголя був виданий в 1918 році на кошти гетьмана П.Скоропадського, для популяризації своєї влади, однак весь тираж зразу ж у 1920 році був знищений більшовиками. Поодинокі примірники цього видання є в Берлінській бібліотеці та один примірник в Російській державній бібліотеці у Москві. Про роман М.В.Гоголя «Гетьман» бігло згадує Українська Радянська Енциклопедія[8,с.5-7].

В цей час в московському помешканні Гоголя бували Щепкін, брати Аксакови, Тургенев, Шевирев. Як наголошували сучасникидесь біля середини лютого 1852 року хвороба в М.В.Гоголя сильно посилилась. Такому тяжкому моральному та фізичному становищі в ніч з 11 на 12 лютого письменник спалив рукопис другого тому “Мертвих душ” в каміні своєї кімнати, а 4 березня 1852 року Микола Васильович Гоголь помер. Похорони великого українського письменника вилились у велику демонстрацію. Вся українська колонія міста Москви прийшла віддати останню шанувеликому співвітчизнику...[10,с.10-12].

Без сумніву у з'ясуванні питання проживання і творчої та громадсько-культурної діяльності М.В.Гоголя в Москві, є великі пробіли, зокрема його діяльність як українського діяча в українській колонії міста Москви. Це питання є цікавим з огляду на сьогоднішній день, в час коли в Москві віднайдено копію другого тому “Мертвих душ”[9,с.137-144: с.5-14: с.6-15].

Все це вимагає вивчення літературної діяльності М.В.Гоголя в контексті вивчення історії розвитку літератури української діаспори в Москві та взаємовідносини М.Гоголя з Т.Шевченком, який теж в цей час, в цю епоху, проїздом у 1843,1844 та 1845 роках бував у Москві. Як зазначають дослідники творчості М.Гоголя і Т.Шевченка, особисто Т.Шевченко з М.Гоголем знайомі не були, оскільки М.В.Гоголь поселився в Москві у 1847 році, а Т.Г.Шевченко перебував проїздом у Москві у 1843, 1844, 1845 роках. Пізніше Т.Г.Шевченко бував у Москві після заслання тобто після смерті М.Гоголя у 1852 році. Слід наголосити, що М.В.Гоголь щоправда висловлював з цього приводу «жаль у листах до княжни Варвари Рєпніної від 1 і 7 березня 1850 року, що не знайомий з Т.Г.Шевченком». Водночас Т.Шевченко познайомився з творами М.Гоголя «Вечора на хуторі біля Диканьки», «Сорочинський ярмарок», «Гарас Бульба» в

Петербурзі в майстерні Ширяєва. У 1845 році під час подорожі в Україну під враженням творів М.Гоголя, Т.Шевченко відвідав гоголівські місця Миргород, Соричинці. В 1846 році Т.Шевченко побував у Ніжині, де зустрічався з студентами ніжинського ліцею в якому колись вчився М.Гоголь. Записав початкові рядки свого вірша в альбом М.Гербеля «Гоголю». Перебуваючи на засланні Т.Шевченко звертався до друзів з проханням надіслати йому роман М.Гоголя «Мертві душі». Т.Шевченко писав князні В.Репніній в листі від 7 березня 1850 року: «Перед Гоголем должно благоговеть как перед человеком, одаренным самым глубоким умом и самою нежную любовью к людям», підкреслював гуманізм творчості М.Гоголя, Т.Шевченко. Слід наголосити, що Т.Шевченка вразила звістка про смерть М.Гоголя у 1852 році, якого він згадував в листі до О.Бодяньського від 1 травня 1854 року. Т.Г.Шевченко прочитавши «Спробу біографії М.В.Гоголя» й «Записки про життя Миколи Васильовича Гоголя» П.Куліша, зазначав: «що матеріали вміщені в першій книзі, цікаві, але прикрою є неповнота біографії М.Гоголя». Сучасник Г.Данилевський, який знав відношення М.Гоголя до Т.Шевченка наголошував: «що М.Гоголь був зачарований поетичними піснями «Кобзаря» і особливо поемою «Гайдамаки» Т.Шевченка, про що зауважив в журналі «Северная пчела» від 10 травня 1861 року.

В «Историческом Вестнике» за 1886 рік, в XXI томі, Г.Данилевський наголошував, цитуючи слова М.Гоголя: «що особиста доля Т.Шевченка варта всякого співчуття і жалю» [5,с.160-161].

В цьому ж випуску «Исторического Вестника» за 1886 року, в XXVI томі, відоме наступне висловлювання М.Гоголя про Т.Шевченка: «Я знаю і люблю Т.Шевченка, як земляка і талановитого художника. Мені пощастило і самому в дечому допомогти у першому влаштуванні його долі». Якою була ця допомога М.Гоголя в «першому облаштуванні долі Т.Шевченка» досі не ясно, однак на нашу думку М.Гоголь особисто просив пана Енелгарда дати волю Т.Шевченку[5,с.160-161].

Слід наголосити, що Т.Шевченко високо цінував твір М.Гоголя «Тарас Бульба», до якого виконав ілюстрацію - «Зустріч Тараса Бульби з синами». Що ж до творів Т.Шевченка «Гайдамаки» і «Тарасова ніч» то їм характерні деякі риси типологічної близькості

до повісті М.Гоголя «Тарас Бульба» в якій оспівано героїку народного подвигу. Приклад соціальної сатири М.В.Гоголя сприяв утвердженню сатиричного напрямку в поезії Т.Г.Шевченка, від фольклорно-баладних та історичних тем, до безпосередньо відображення болючих проблем українців того часу. У вірші «Гоголю», який Т.Шевченко написав у 1844 році він висловив усвідомлення своєї ідейно творчої близькості до української тематики творчості М.Гоголя, назвавши М.Гоголя «великим другом і братом»[9,с.137-144; с.5-14; с.6-15].

В «Щоденнику» в якому 5 жовтня 1857 року визнаючи високий рівень гоголевої сатири царського самодержавства, Т.Шевченко звертається до М.Салтикова-Щедрина та інших письменників «послідовників безсмертного М.Гоголя» з клопотанням «захистити мову, культуру українського народу». Це останній відомий факт визнання творчості М.Гоголя як великого письменника Т.Г.Шевченком[5,с.160-161].

Отже, як засвідчують джерела Т.Шевченко був у Москві у 1843, 1844 та 1845 роках. Як наголошував М.С.Щепкін: «Тарас Шевченко багато разів бував у Москві, коли їхав з Петербурга в Україну і повертався назад до Петербурга»[13,с.99-102].

Тарас Шевченко завжди цікавився культурним, мистецьким і науковим життям міста Москви. Перебуваючи у Москві Т.Шевченко зустрічався і знайомився з прогресивними людьми Москви. Деякі біографи Т.Г.Шевченка вважають, що поет і художник Т.Г.Шевченко уперше побував у Москві у 1843 році. Через Москву Т.Г.Шевченко повертався у Петербург у лютому 1844 року. У Москві 19 лютого 1844 року Тарас Шевченко написав вірш «Чигирине, Чигирине»[15,с.9].

Власне у лютому 1844 року Т.Г.Шевченко в Москві познайомився дякуючи актору М.С.Щепкіну з істориком та мовознавцем О.М.Бодянським та іншими діячами Москви.

Для науковців цікаво, що могло поєднувати М.С.Щепкіна і Т.Г.Шевченка. З історичних джерел відомо, що Михайло Сергійович Щепкін, що народився 17 листопада 1788 року кріпаком, помер вільним 23 серпня 1863 року. Відомо, що вже у 1821 році за участю передових кіл української та російської громадськості, зокрема І.Котляревського та І.Волконського М.С.Щепкіна було викуплено з кріпацтва. Після цього

М.С.Щепкін у 1816-1824 роках працював в Україні у театрах Харкова, Полтави, Києва[9,с.137-144; с.5-14; с.6-15].

З 1824 року і до самої смерті у 1863 році М.С.Щепкін жив в Москві, працюючи постійно у Малому театрі. Як бачимо з сукупності проаналізованих джерел М.С.Щепкіна та Т.Г.Шевченка зв'язувала не тільки щира особиста дружба, а й доля яка була скріплена спільним кріпацьким походженням обох. Вони обидва були людьми мистецтва та культури. Очевидно Т.Г.Шевченко познайомився з М.С.Щепкіним у Києві в 1843 році куди М.С.Щепкін приїжджав на гастролі. У Києві Т.Г.Шевченко подарував свій «Кобзар», читанням віршів з якого, М.С.Щепкін виступав на усіх сценах Російської імперії, передусім в Москві. З особливим надхненням, як зазначають дослідники М.С.Щепкін виконував твір Т.Г.Шевченка «Думи мої, думи мої лихо мені з вами». Вченими вважається, що уже в 1843 році після знайомства в Києві Т.Г.Шевченко проїжджаючи через Москву побував один день в гостях у Москві у М.Щепкіна, який власне в цей час у 1843 році познайомив його з істориком та філологом О.Бодянським. Т.Шевченко був вражений від перекладеної О.Бодянським історичної праці П.Шафарика «Слов'янський народопис», яку було видано в Москві у 1843 році [4,с.78-79; 17,с.394-395].

2.О.Бодянський, професор Московського університету.

Ряд дослідників вважають, що зустріч в Москві та знайомство Т.Шевченка за посередництвом М.Щепкіна, відбулась у другій половині 1843 року, коли поет їхав через Москву в Україну.

Знайомство через М.Щепкіна Т.Шевченка та О.Бодяньського позначилося на їх подальших взаєминах та особистій дружбі. Вдруге Т.Шевченко і О.Бодяньський зустрічалися в Москві в лютому 1844 року коли поет повертався з України до Петербурга. В цей час О.Бодяньський професор Московського університету, відомий український та російський історик, філолог, перекладач, один із засновників славістики в Росії, займав досить ліберальні погляди в питаннях слов'янської та української історії, філології. Ще до особистого знайомства у 1843-1844 роках в Москві, О.Бодяньський добре знав ранні твори Т.Г.Шевченка.

Після ж продовження знайомства та зустрічей в Москві, вже у 1844 році О.Бодяньський активно популяризує творчість Т.Г.Шевченка серед слов'янських народів[4,с.78-79].

Так О.Бодяньський у 1844 та 1845 роках надсилає В.Ганці, П.Шафарикові і Празькому музею твори Т.Шевченка «Тризну», «Гамалію» та «Чигиринський кобзар» і «Гамалію». Разом з іншими книжками надіслав твори Т.Г.Шевченка і хорватському поету. С.Вразу. Джерела та висновки вчених засвідчують, що зустрічалися Т.Шевченко і О.Бодяньський у Москві і в 1845, 1858, 1859 роках. Також Т.Шевченко і О.Бодяньський листувалися між собою. Збереглося 6 листів Т.Шевченка до О.Бодяньського і 2 О.Бодяньського до Т.Шевченка[9,с.137-144; с.5-14: с.6-15].

У своїх листах Т.Шевченко і О.Бодяньський обмінювалися думками про поему «Гамалія» та серію офортів «Живописная Украина» і давали теми для малюнків. Від О.Бодяньського Т.Шевченко отримав відомості про чеських і словацьких будителів, зокрема про П.Шафарика, які використав у своїй поемі «Єритик», яку посвятив П.Шафаріку. Слід наголосити, що О.Бодяньський клопотався, щоб полегшити долі поета в засланні, надіслав йому в заслання книжки[9,с.137-144; с.5-14: с.6-15].

В свою чергу Т.Шевченко надіслав О.Бодяньському 3 листопада 1854 року свій автопортрет, який намалював в ново петровському укріпленні, який нажаль до сьогоднішнього дня не зберігся[4,с.78-79].

27 квітня 1861 року (9 травня за новим стилем) О.Бодяньський, філолог, історик, професор Московського університету, був серед інших москвичів, які приходили на Арбат попрощатися з домовиною Т.Шевченка[4,с.78-79].

3.Вчені Українського державного університету міста Москви поклали квіти на могилі професора Осипа Бодянського.

Слід наголосити, що Т.Шевченко і М.Щепкін, як близькі друзі, теж в рамках описаних зустрічей з О.Бодянським, зустрічались в Москві і в 1844 та 1845 роках. Як вважають дослідники, що знайомству та подальшій співпраці Т.Шевченка і О.Бодянського слід завдячити М.Щепкіну, якому 13 грудня 1844 року Т.Г.Шевченко написав вірш «Заворожи мені волхве», який присвятив М.С.Щепкіну, який М.Щепкін читав з московської сцени під назвою «Пустка». Слід наголосити, що Т.Г.Шевченко захоплювався грою актора, читав його «Записки артиста», високо шанував М.С.Щепкіна як людину, листувався з ним. Тарас Шевченко був у Москві і в 1845 році. Під час свого перебування він зустрічався з М.Щепкіним та О.Бодянським [4,с.78-79; 17,с.394-395].

Під час перебування Т.Г.Шевченка у Нижньому Новгороді 69-ти літній М.С.Щепкін приїхав до нього в грудні 1857 року, щоб побачитися. Т.Г.Шевченко заздалегідь домовився з директором театру у Нижньому Новгороді О.Варенцовим про виступи М.Щепкіна в місцевому театрі. Актор виконав ролі Матроса («Матрос» Т.-М.Соважа і Ж.Ж.Делур'є), Вальдольфа («Мірандоліна» К.-Л.Блума), Любима Торцова («Бідність не порок» О.Островського, Городничого («Ревізор» М.Гоголя) та Чупруна («Москаль чарівник» І.Котляревського). 30 грудня 1857 року Т.Г.Шевченко написав у «Щоденнику»: «Я всё ещё не могу прийти в нормальное состояние от волшебного очаровательного видения. У меня всё ещё стоит перед глазами городничий, Матрос,

Михайло Чупрун и Любим Торцов. Но ярче и лучезарнее великого артиста стоит великий человек, кротко улыбающийся друг, мой единственный, мой искренний, мой незабвенный Михайло Семёнович Щепкин»[17,с.394-395].

Побачення Т.Г.Шевченка з М.С.Щепкіним у Нижньому Новгороді було для поета однією з найвизначніших подій у духовному житті. Саме в Нижньому Новгороді Т.Г.Шевченко подарував М.С.Щепкіну свій автопортрет і присвятив йому свою поему «Неофіти»[17,с.394-395].

В цей же час, як вважають дослідники Т.Шевченко, можливо в Москві, коли створив портрет М.С.Щепкіна написав і свій, власний автопортрет, який вчені датують 4 січня 1858 року[12, с.32-33. - Табл.ІІІ].

На нашу думку, оскільки автопортрет був виконаний і такої ж техніці, як і портрет М.С.Щепкіна, то можна вважати, що цей автопортрет був виконаний в Москві 16 березня 1858 року, коли Т.Г.Шевченко малював портрет М.С.Щепкіна, коли у нього були всі реманенти для малювання і час. 17 березня він не мав часу малювати, оскільки ходив в гості, зокрема до Варвари Репніної [9,с.137-144; с.5-14; с.6-15].

Покрайній мірі ми маємо точно датований першими місяцями 1858 року автопортрет Т.Г.Шевченка і можемо уявити собі який Т.Г.Шевченко виглядав у Москві, коли гостював у М.С.Щепкіна і залишив багато вражень про Москву і москвичів у своєму «Щоденнику». Слід наголосити, що правильність наших висновків є і напис на портреті 16.ІІІ.1858 року. Напис точно такий самий, як і на портреті М.С.Щепкіна[9,с.137-144; с.5-14; с.6-15].

Слід наголосити, що на Т.Г.Шевченку одяг притаманний для хворих осіб ХІХ століття. Очевидно з метою одужання М.С.Щепкін дав Т.Г.Шевченку одяг в якому він хворіючи і зробив свій автопортрет на московській квартирі М.С.Щепкіна, а згодом зробив другий портрет самого М.С.Щепкіна, можливо навпаки. На автопортреті не чітко проглядається 16, як день, зате чітко видно 1858 рік і римським « ІІІ » третій місяць, тобто березень, час перебування в Москві у М.С.Щепкіна. Вигляд хворого Т.Г.Шевченка після заслання відповідає вищеподаному автопортрету[9,с.137-144; с.5-14; с.6-15].

4.Автопортрет Т.Г.Шевченка виконаний в Москві 16. III.1858 року у будинку М.С.Щепкіна.

Враження від зустрічі стимулювало творче піднесення поета. Власне враження від зустрічі Т.Г.Шевченка з М.С.Щепкіним у Нижньому Новгороді спонукало Т.Г.Шевченка не знехтувати запрошенням і приїхати 10 березня 1858 року до Москви[12,с.32-33. - Табл.ІІІ].

Слід наголосити, що в «Щоденнику» Т.Шевченко занотував, що в Нижній Новгород М.Щепкін також привіз подарунок від С.Т.Аксакова, книгу «Сімейна хроніка» з авторським написом.

У відповідь Т.Г.Шевченко передав рукопис першої частини повісті «Прогулка с удовольствием и не без морали», а пізніше фото автопортрета[17,с.394-395].

5.Будинок М.С.Щепкіна в Москві в якому перебував Т.Г.Шевченко. Воротніковський провулок, д.12.

Таким чином з 11 по 26 березня 1858 року Т.Г.Шевченко перебував у гостях у М.С.Щепкіна у Москві будучи дуже хворим. Хворим Т.Г.Шевченком опікувалася вся родина М.С.Щепкіна. У своєму «Щоденнику» 15 березня 1858 року Т.Г.Шевченко наголошував: «Михайло Семёнович ухаживал за мною как за капризным больным ребёнком»[17,с.394-395].

А 16 березня 1858 року в «Щоденнику» Т.Г.Шевченко записав: «нарисовал Щепкина Михайла Семёновича портрет».

Малюнок М.С.Щепкіна Т.Г.Шевченком був виконаний на тонованому папері розміром 35,8x28,7. Праворуч у низу білим олівцем є авторська дата і підпис «1858 рік Тарас Шевченко» [17,с.394-395].

Б.Т.Шевченко. Портрет М.Щепкіна. Москва 16 березня 1858 р.

Отже найдовше перебував Т.Г.Шевченко у Москві в березні 1858 року, коли після заслання повертався з Нижнього Новгороду до Петербургу і в дорозі занедужав. Поет приїхав у Москву фактично на свій день народження 10 березня 1858 року і затримався у Москві до 26 березня 1858 року. Про своє перебування в Москві Т.Г.Шевченко записав у своєму

щоденнику(10-26 березня 1858 року). Оселився Т.Г.Шевченко на квартирі М.С.Щепкіна, вся родина якого гостинно, щиро піклувалася про нього. Звістка про приїзд Т.Г.Шевченка у Москву швидко поширилася серед усієї прогресивної московської інтелігенції. Хворого поета провідували його друзі та знайомі. Творча діяльність Т.Шевченка не припинялася і під час хвороби. Т.Г.Шевченко записав у своєму «Щоденнику»: «що 16 березня 1858 року намалював портрет Михайла Семеновича Щепкіна, а також переписував свої поетичні твори у Більшу книжку» [17,с.394-395].

17 березня Т.Г.Шевченко, хоча був хворим, відвідав княжну Варвару Рєпніну. Слід наголосити, Т.Г.Шевченко і Варвара Рєпніна познайомились у липні 1843 році у маєтку Рєпніних у Яготині. Під час короткої подорожі Т.Г.Шевченка по рідних місцях де він жив з жовтня 1843 по 10 січня 1844 року[14,с.162].

Між Т.Шевченком та В.Рєпніною, яка вже тоді була відомою письменницею, літературознавцем та мистецтвознавцем зав'язались дружні відносини. В 1843 році Т.Г.Шевченко в Яготині написав поему «Тризна» з посвятою: «На память 9-го ноября 1843 года княжне Варваре Николаевне Рєпниной», намалював і подарував їй атопортрет. Княжна В.Рєпніна покохала Т.Шевченка. В своєму листі до свого наставника Ейнара вона писала про своє почуття, захоплено розповідала про Т.Шевченка, як геніального поета. На клопотання Рєпніних Міністр народної освіти Російської імперії на початку 1847 року призначив Т.Шевченка викладачем малювання в Київський університет. Слід наголосити, що княжна В.Рєпніна високо цінувала талант Т.Г.Шевченка, допомагала поширювати його естампи «Живописной Украины». Княжна В.Рєпніна не покинула Т.Шевченка і в час його ув'язнення та заслання. В заслання поета княжна В.Рєпніна листувалася з ним. Збереглося 8 листів Т.Шевченка до В.Рєпніної і 16 листів В.Рєпніної до Т.Шевченка. Власне Княжна В.Рєпніна зверталася до начальника «Третього відділу», графа О.Орлова з клопотаннями полегшити долю Т.Г.Шевченка. В 1849 році Т.Шевченко прислав В.Рєпніній ще один її автопортрет. У 1849 році начальник «Третього відділу», граф О.Орлов заборонив княжні В.Рєпніній листуватися з Т.Шевченком. У 1858 році Т.Шевченко повертаючись із заслання

поет 17 березня в Москві відвідав В.Рєпніну, про що зробив запис у своєму «Щоденнику». Ще раз Т.Шевченко і В.Рєпніна мали, зустріч, очевидно останню в їхньому житті, 24 березня 1858 року. Слід наголосити, що в одній із ранніх незакінчених повістей В.Рєпніної, головним персонажем був Т.Шевченко. На пам'ять про поета та художника, княжна В.Рєпніна також написала статтю про Т.Шевченка «К биографии Шевченко», яку опублікувала в журналі «Русский Архив» за 1887 рік у №2 [14, с.162]. Водночас після відвідин княжни В.Рєпніної, одужавши, Тарас Григорович Шевченко ще три дні ходив по Москві з М.С.Щепкіним, оглядаючи її визначні місця. Відомо, що Т.Г.Шевченко милувався Кремлем, який як наголошував «оригінально прекрасен». Під час прогулянок по Москві значно розширилось коло знайомих Т.Г.Шевченка у Москві. Він зустрівся з багатьма діячами науки, мистецтва, людьми різних суспільно-політичних поглядів [17,с.394-395]. У Михайла Олександровича Максимовича на обіді влаштованому на честь Тараса Григоровича Шевченка поет і художник познайомився з ідеологами «офіційної народності» М.Погодіним і С.Шивєрьовим.

7.Портрет С.Т.Аксаков в якого Т.Шевченко 24 березня 1858 року гостював дома в Москві.

В цей же час Т.Шевченко познайомився з І.Аксаковим та С.Аксаковим 22 березня 1858 року в Москві куди був запрошений. І.Аксаков, письменник і публіцист, видавець журналу в Москві «Русская беседа» в №3 за 1859 рік якого було опубліковано вірші Т.Шевченка «Вечір» (Садок вишневий коло хати), і «Сон» (На панщині пшеницю жала)[2,с.30].

Братів Аксакових Шевченко шанував за гуманізм і великий літературний талант. Глибоке враження справили на Т.Г.Шевченка особисте знайомство та зустрічі з С.Т.Аксаковим і його родиною. 22 березня 1858 року в день знайомства та зустрічі з С.Т.Аксаковим Т.Г.Шевченко записав в своєму «Щоденнику», як «про радостнейший из радостных дней». Родина і діти Аксакових теж поважали Т.Г.Шевченка за його високе мистецтво, самовідданість і любов до свого народу, про що вони писали в листах і спогадах[3, с.30].

Поет був і на обіді, що його влаштував М.С.Щепкін з нагоди новосілля свого книжкового магазину. В «Щоденнику» від 24 березня 1858 року Т.Шевченко записав, що на цей обід зібралися представники «московской учено-литературной знаменитости. И что это за очаровательная знаменитость, молодая, живая, увлекающаяся, свободная. Здесь я встретил Бабста, Чичерина, Кетчера, Мина, Кронеберга-сына, Афанасьева, Станкеивча, Корша, Крузе и многих других. Я встретился и познакомился с ними как с давно знакомыми родными людьми». 24 березня 1858 року Т.Г.Шевченко побував в Москві і на музичному вечорі в купця і мецената М.Варенцова де виконували твори Моцарта, Бетховена та інших європейських композиторів. На цьому вечорі музики Т.Шевченко зустрівся з деякими московськими художниками та музикантами. Перебуваючи в цей час в Москві Т.Шевченко відвідував також своїх давніх знайомих княжну Варвару Рєпніну, А.Мокрицького, О.Бодянського, Станкевичів, бачився з Є.Якушкіним, П.Бартеєвим, І.Самаріним, С.Шумським, І.Забеліним, Г.П.Галаганом та іншими. 25 березня 1858 року Г.Шевченко був запрошений в Москві в гості до М.О.Максимовича, який дав у його честь обід. Слід наголосити, що Михайло Олександрович Максимович(15.IX.1804-4.XII.1873) був великим українським вченим природознавцем, істориком, фольклористом і мовознавцем, членом-кореспондентом

Петербурзької Академії Наук з 1871 року. Він видав у Москві у 1827 році збірник «Малороссийские песни», у Москві у 1834 році, «Украинские народные песни» і «Сборник украинских песен» в Києві у 1849 році. М.О.Максимович виступав проти норманської теорії походження слов'ян. Написав кілька праць «З походження гайдамацького руху». Т.Г.Шевченко познайомився з М.О.Максимовичем у 1843 році в Києві, подарував йому поему «Тризна» з власноручним написом[9,с.137-144: с.5-14: с.6-15].

8.Портрет М.О.Максимовича намальований Т.Г.Шевченком у 1859 році.

У листі в Москву до М.С.Щепкіна в 1857 році Т.Г.Шевченко писав: «Поцілуй старого Максимовича за мене та спитай чому він не шле мені своє «Слово о полку Ігоревім?»... Таким чином Т.Г.Шевченко і М.Максимович зустрілися в Москві на другий день після приїзду Т.Г.Шевченка з Нижнього Новгорода.

25 березня 1858 року М.О.Максимович дав на честь Т.Г.Шевченка обід. У «Щоденнику» Т.Г.Шевченка є кілька записів про зустріч з М.Максимовичем. Слід наголосити, що Т.Шевченко також активно листувався з М.Максимовичем, яке перейняте взаємоповагою та теплом почуттів. Збереглося 9 листів Т.Г.Шевченка і 9 листів М.О.Максимовича. М.Максимович сприяв тому, щоб в журналі «Русская беседа», в редагуванні якого він брав участь у третьому номері за 1859 рік були опубліковані поезії Т.Г.Шевченка «Садок вишневий коло хати», «Сон» (На панщині пшеницю жала). В червні 1859 року Т.Г.Шевченко побував в гостях в М.Максимовича, в Прохорівці, де намалював портрет М.Максимовича і його дружини [11,с.376].

Слід наголосити, що М.Максимович брав участь у похороні Т.Г.Шевченка в Каневі, написав вірш на смерть поета. У спогадах М.О.Максимович писав, що Т.Г.Шевченко як поет «був чудесним співаком і разом з тим новим творцем народних українських пісень»[11,с.376].

25 березня 1858 року Т.Г.Шевченко побував також у слав'янофіла О.Кошельова у квартирі якого познайомився з поетом і теоретиком слов'янофільства О.Хом'яковим. Т.Шевченко з великою цікавістю розмовляв з декабристом С.Волконським. 26 березня 1858 року в день від'їзду з Москви Т.Г.Шевченко записав в своєму «Щоденнику»: «В Москві болем всего мене радувало то, что я встретил в просвещенных москвичах самое тёплое радушие лично ко мне и непритворное сочувствие к моей поэзии. Особенно в семействе С.Т.Аксакова». Як засвідчують інші архівні документи в цей же час ще у Нижньому Новгороді за Т.Г.Шевченком було встановлено суворий поліцейський нагляд. Цей же поліцейський нагляд ні на мить не ослабився і під час перебування Т.Г.Шевченка в Москві... Однак не дивлячись на це у березні 1858 року Т.Шевченко зумів зустрітися з рядом наукових, літературних діячів в Москві. Слід наголосити, що у Москві Т.Г.Шевченко перебував і у травні 1859 року, коли їхав із Петербурга в Україну.

Тоді Т.Г.Шевченко пробув у Москві тільки один день і зустрічався тільки з М.С.Щепкіним та О.Бодянським. Декілька днів перебував Т.Г.Шевченко у Москві й у вересні 1859 року коли повертався з України в Петербург. Слід наголосити, що згадки про Москву у Т.Г.Шевченка є у багатьох прозових та поетичних творах та листах[15, с.9-10].

Відїзджаючи 26 березня з Москви до Петербургу Т.Г.Шевченко у своєму «Щоденнику» записав: «В Москве болем всего радовало меня то, что я встретил в просвещённых москвичах самое тёплое радушие лично ко мне и непретворное сочувствие к моей поэзии»[15,с.14].

Отже можна достовірно наголосити, що найбільше Т.Г.Шевченко був у Москві в березні 1858 року у статусі гостя свого знаменитого друга М.С.Щепкіна, який тоді проживав у «Старого Пімена». Власне, у той час в «Старого Пімена» збиралася вся українська інтелігенція міста Москви. Дім «Старого Пімена був немов би гостинною для усієї московської України» [1,с.12-13].

Слід наголосити, що Т.Г.Шевченко перебував у М.С.Щепкіна в Москві і в 1859 році їдучи в Україну і повертаючись назад і в 1860 році [15,с. 394-395].

В подальшому із джерел та досліджень вчених знаємо, що українська громада Москви проводжала Т.Г.Шевченка в останню путь на Україну, коли друзі перевозили через Москву навесні 1861 року домовину з тілом Т.Г.Шевченка з Петербурга в Україну. 27 квітня 1861 року її привезли в Москву і встановили в церкві Тихона-чудотворця біля Арбатських воріт. Слід наголосити, що з проблеми перебування труни з тілом Т.Г.Шевченка в Москві український науковий та громадський діяч міста Москви, кандидат економічних наук Микола Шикір зробив дослідження «Про перебування труни з тілом Т.Г.Шевченка в Москві» опираючись на архівні документи та спогади очевидців» [16,с.185-186; с.32-33].

У висновок дослідження слід наголосити, що у 1874 році у Москві вийшла з друку перша біографія поета, яку написав В.Маслов[9,с.137-144; с.5-14; с.6-15].

У 1911 році у Москві відбулися вечори в зв'язку з 50-ти річчям з дня смерті Т.Г.Шевченка. В Московському університеті на засіданні присвяченому пам'яті поета виступили вчені Ф.Корш та

О.П.Новицький. В училищі живопису, скульптури і зодчества було влаштовано виставку пам'яті Т.Г.Шевченка. Слід наголосити, що відзначати дні народження Т.Г.Шевченка в Москві українською громадою має давні традиції. За свідченням джерел та науковою працею професор А.Кримського відомо «Шевченківські дні у Москві» відомо, що перше відзначення Т.Г.Шевченка в Москві відбулось у 1861 році біля труни Т.Г.Шевченка в церкві Тихона-чудотворця, офіційно відзначати дні народження Т.Г.Шевченка в Москві розпочала українська громада дальше раніше 1891 року [9,с.137-144; с.5-14; с.6-15].

Список використаних джерел та літератури:

1. Автопортрети Т.Г.Шевченка. Шевченківський словник. - К.,1976. - Т.І.
2. Аксаков І. С. Шевченківський словник. - К.,1976. - Т.І.
3. Аксаков С.Т. Шевченківський словник. - К.,1976. - Т.І.
Гудзий Н. Письма Т.Г.Шевченка к С.Т.Аксакову. - М,«Искусство»,1927. - №2-3.
Машинский С. С.Т.Аксаков и Т.Г.Шевченко. «Совтская Украина». - К.,1960. - №6.
4. Бодяньський О.М. Шевченківський словник. - К.,1976. - Т.І.
С.Й.Левінська. Тарас Шевченко, Осип Бодяньський. «Вісник Київського університету. - Серія філологія та журналістика. - К.,1962. - №5.;
- Полотай А.М. Шевченко і Бодяньський. - К.,«Радянське літературознавство»,1963. - №8.
5. Гоголь Микола Васильович. Шевченківський словник. - К.,1976. - Т.І.
«Северная пчела» від 10. V.1861р.
«Исторический Вестник» за 1886р. Т.26,
Рильський М. Гоголь і Шевченко. - К.,«Вітчизна»,1952 - №3;
Кирилюк Є.П. Гоголь і Шевченко. В кн.: Гоголь і українська література ХІХ століття. - К.,1954;
Юфанов Д.М. Гоголь і Шевченко. Вісник АН УРСР». - К.,1959. - №3.
6. Забелин И. История Москвы. - М.1909. - Т.ІІ.
7. Ідзьо В.С. Українці в Російській державі. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М.,1997. - Т.І. - №1.
8. Ідзьо В.С. Українське питання в Росії в минулому і сучасному науковому просторі Російської академії наук (ХІХ - ХХ століття). Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2000. - Т.ІV.
9. Ідзьо В.С. Украинская диаспора в России - этапы развития. Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2001. - Т.І.
Ідзьо Віктор. Тарас Григорович Шевченко у Москві. Науковий Вісник Українського Університету. - М.,2014. - Т.ХІХ.
Ідзьо Віктор. Тарас Шевченко у Москві. Українознавець. - Львів, 2014. - Випуск ХІV.

10. Ідзьо В.С. М.В. Гоголь у Москві. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2004. - Т.Х.
11. Максимович Михайло Олександрович. Шевченківський словник. - К., 1976. - Т.І.
- М.Пушкар. Шевченко у Максимовича. В Кн.: Т.Г.Шевченко в воспоминаниях современников. - Москва, 1962.
12. Мистецька спадщина Т.Г.Шевченка. Автопортрет Т.Г.Шевченка за 1858 рік. Шевченківський словник. - К., 1976. - Т.І.
13. Москва. Шевченківський словник. - К., 1976. - Т.ІІ.
- История Москвы. - М., 1954. - Т.3-4;
- Ткаченко М.М.. Шевченко у Москві. К кн.: Пам'яті Т.Г.Шевченка. - М., 1944р.;
- Земенков Б.С. Памятные места Москвы. - М., 1959.
- Фёдоров И. Певец Днипра на берегах Москвы. «В мире книг». - М., 1964. - №3;
- Зозуля М. Тарас Шевченко у Москві. - В кн.: «Наука і культура». «Україна». - К., 1974.
14. Рєпніна Варвара Миколаївна. Шевченківський словник. - К., 1977. - Т.ІІ.
- «Русский Архив», 1887. - №2.
- Шершензон М. Т.Г.Шевченко и княжна В.Н.Рєпнина. Русское прошлое. - М., 1916. - Т.ІІ. - Кн.2.
- Возняк М. Шевченко й княжна Рєпніна. - Львів, 1925.
15. Шевченківський словник. - К., 1976. - Т.І.
16. Шекір М.С. Про перебування труни з тілом Т.Г.Шевченка в Москві. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М. 1999. - Т.ІІІ.
- Шекір М.С. Про перебування труни з тілом Т.Г.Шевченка в Москві. Науковий Вісник Українського Університету м. Москви. - Москва. 2009. - Т.ХІV.
17. Щєпкін Михайло Сергійович. Шевченківський словник. - К., 1977.
- Волошин І.О. Т.Шевченко і М.Щєпкін. - К., 1963.
- Стеценко Л. Шевченко і Щєпкін у їх вєминах 50-х років. В кн.: Збірник праць шістнадцятої наукової шєвченківської конференції. - К., 1969.

Тарас Шевченко на шпальтах науково-літературного і громадсько-політичного журналу українців Москви та Росії «Украинская жизнь»

Вперше на шпальтах науково-літературного і громадсько-політичного журналу українців Москви та Росії «Украинская жизнь» що стосується постаті Т.Г.Шевченка, викладається інформація зразу в №1 за 1912 рік з нагоди підготовки українською громадою міста Москви до вшанування 50-ти ліття з дня смерті Тараса Григоровича Шевченка[9,с.137-144; с.21-24].

Це вшанування відзначилось випуском «Шевченківського збірника праць», який видав «Комітет по вшануванню пам'яті Т.Г. Шевченка в Москві». Редакція «Украинской жизни» теж прийняла у цьому заході якнайширшу участь, надавши навіть власне приміщення по вулиці Большая Дмитровка д.14, кв.1., в розпорядження «Комітету по влаштуванню пам'яті Т.Г. Шевченка у Москві». Чільні наукові сили «Украинской жизни» підготували також науково-культурну програму, яка була повністю присвячена Т.Г. Шевченку. З доповідями виступи московські науковці І.С. Хвостов: «Шевченківські дні у Москві», приват-доцент. Гр. Де Ла Барт: «Шевченко народний поет», академік Ф.Е.Корш: «Шевченко серед поетів слов'янства», А. Калішевський: «Мотиви творчості Т.Г. Шевченка», О. Новицький: «Шевченко, як маляр», професор А. Кримський: «Шевченківські дні у Москві у 1891 році» [9,с.137-144; с.21-24].

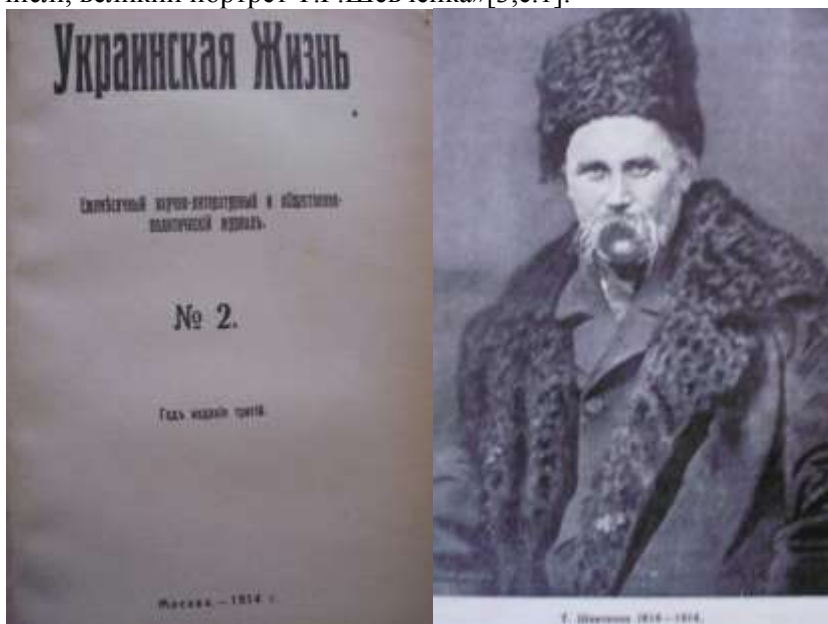
З накових доповідей ми дізнались, що українська громада Москви була досить великою і активною уже у час перебування Т.Г. Шевченка в Москві. Її «притулок» у той час теж знаходив у «Старого Пімена»[9,с.137-144; с.21-24].

В 1858 році Т.Г.Шевченко був гостем у свого знаменитого друга М.С.Щепкіна, який тоді проживав у «Старого Пімена». Власне, у той час в «Старого Пімена» збиралася вся українська інтелігенція міста Москви. Дім «Старого Пімена був немов би гостинною для усієї Московської України»[1,с.12-13].

Дальше інформація про діяльність та творчість Тараса Григоровича Шевченка появляється на шпальтах науково-літературний і громадсько-політичний журнал українців Москви та Росії «Украинская жизнь» в № 7-8 за 1913 рік, під рубрикою

«Жертуйте на пам'ятник Т.Г.Шевченка в Києві». Всі пожертви приймаються в редакції «Украинской жизни»[2,с.1].

У 1914 році, в зв'язку з ювілеєм Т.Г.Шевченка, редакція «Украинской жизни» в №2 за 1914 рік наголошувала: «День радості, якого так чекав український народ, що народив свого генія, настав... Пройшло сто років з дня народження поета і власне в цей день, як ніколи, встає в свідомості образ співця - визволителя, досліджуються шляхи його життя, а уста народу складають вічну пам'ять рідному поету... Він вірив, а народ його уже впевнений, що для України: «світ іде і за собою день веде». У визнання високих заслуг українського генія, редакція приносить пам'яті великого Імені, цим випуском «Украинской жизни», свою скромну данину і поміщує до 100 річчя (1814-1914рр.), в цьому ж числі, великий портрет Т.Г.Шевченка»[3,с.1].

Також в цьому номері були поміщені головні науково-популярні статті дослідників творчості Т.Г.Шевченка: Ф.Матушевського «Т.Г.Шевченко - жизненный путь гения», М. Данько «Национальный момент в произведениях Т.Г.Шевченка», М.Сумцова «Любимые народне песни Т.Г.Шевченка», В.Пічети

«Неволя в творчестве Т.Г.Шевченка» та інших[4, с.5-10; с.11-17; с.18-23; с.24-31].

Охарактеризуємо суть основних видрукованих наукових статей опублікованих на шпальтах «Украинской жизни» у номері 2 за 1914 рік[9,с.137-144:с.21-24].

Так дослідник Ф.Матушевський в статті «Т.Г.Шевченко - жизненный путь гения» подає автобіографію Т.Г.Шевченка наголошуючи на страшній реальності кріпацтва в царській Росії. Всю цю реальність своїм надзвичайним талантом вдалося перебороти Т.Г.Шевченку, ще до того, як він попав в Петербург, ще до того, як він у літньому саду розпочав своє знамените петербургське малювання[9,с.137-144:с.21-24].

Випадкова зустріч з художником Сошенком, хоча у цьому житті нічого не має випадкового, Т.Г.Шевченко уже був добрим і тонким мистецтвознавцем свого збідованого народу. Власне його видатне мистецтво заставило весь цивілізований світ Росії стати до боротьби за його винятковий талант. І ця боротьба за Т.Г.Шевченка увінчалась успіхом. Т.Г.Шевченко окрім того що прекрасний художник, він ще й прекрасний виконавець українських народних пісень. Але свій головний талант, який був визначальним у долі Т.Г.Шевченка були його два основні таланти, талант художника і геній поета. Присутність першого дало Т.Г.Шевченку рано відчутти в своїй душі всю красу свого народу. Геній поетичної творчості, який так довго таївся у його душі, додав сили до його геніального розвитку. Поетична творчість, яка ввібрала яскраві художні образи, які він так досконало вивчав в Академії Мистецтв, вивела його талант в розряд українського національного та світового генія[9,с.137-144:с.21-24].

За невеликий проміжок часу Т.Г.Шевченко став особою, творчість якого, визначила долю українського народу на багато віків вперед... Його муза винесла його на таку висоту, з якої він своїм генієм світить українцям і сьогодні... Т.Г.Шевченко, як художник і поет виростив нове українське суспільство, нову українську інтелігенцію для служіння своєму українському народу...[9,с.137-144:с.21-24].

До 47 років Т.Г.Шевченко пройшов тернистим шляхом, свій надзвичайно геніальний шлях, який почався від раба-кріпака до геніального художника і поета з найвищою академічною освітою,

яку надала йому Академія Мистецтв. Він назавжди зайняв в українському храмі місце народної слави та українського національного безсмертя [6, с.5-10].

Наступне дослідження М.Данько «Национальный момент в произведениях Т.Г.Шевченка», теж характеризує творчість Т.Г.Шевченка. На думку дослідника, Україна охоплена безмірною повагою до свого поета. Тому сьогодні ми проаналізуємо, національні почуття українців, на основі фактів з життя і творчості Т.Г.Шевченка, які пробуджують нашу українську душу[9,с.137-144:с.21-24].

Серед звитяг, які підняли творчість Т.Г.Шевченка на висоту світового рівня, одним із головних моментів є його національна творчість, де основною ознакою його національної творчості, є оспівування своєї національної культури. Українська культура у Т.Г.Шевченка є засобом боротьби його нації за існування, у зв'язку з чим, його література і мистецтво стають мовою його української нації[9,с.137-144].

Літературна культура Т.Г.Шевченка в цьому столітті досягла в осмисленні українським народом таких великих розмірів, що розуміється сьогодні, як система українських національних поглядів. Українська нація його творами пробуджує сьогодні українську громадсько-політичну свідомість. Його творчість сьогодні гуртує українську національну еліту... Рівень творів Т.Г.Шевченка, як національного поета, дає право розбуджувати українське суспільство і вести його до боротьби за своє соціальне і національне визволення... Т.Г.Шевченко, звичайно, своєю творчістю обігнав свою епоху. Його ідеали сьогодні дуже потрібні українському суспільству. Перевага Т.Г.Шевченка над всіма визначними українцями полягає в тому, що він є постійним пробуджувачем своєї української нації, який формує нову епоху українського національного відродження...[9,с.137-144].

Слід наголосити, що в творах Т.Г.Шевченка яскраво виступають одночасно українські соціальні і національні моменти, які покликані служити відродженню українського народу. Своїми творами він будить український національний дух, показує майбутні горизонти подальшої розбудови життя української нації, української інтелігенції...[9,с.137-144:с.21-24].

Його відданість Україні є яскравим виразником розвитку української національної культури, українського національного духу. У кожному своєму творі він показує свою любов до України, створює атмосферу, яка розвиває почуття гордості за своє, українське...[5, с.11-17].

Дальше професор М.Сумцов в статті «Любимые народне песни Т.Г.Шевченка» характеризує народну пісенну спадщину Т.Г.Шевченка. На думку професора М.Сумцова, великий український кобзар Т.Г.Шевченко з дитинства був вихований на українській народній пісні, яка розвинула його поетичну творчість різнобарвними культурними елементами. В своїх щоденниках Т.Г. Шевченко наголошував в усіх його бідах його рятувала українська народна пісня. Особливо рятувала поета українська народна пісня коли він перебував у солдатчині[9,с.137-144:с.21-24].

В одному своєму листі до Кухаренка у 1854 році Т.Г.Шевченко пише: «А я й досі співаю та й може й довго ще співатиму...». Слід наголосити, що в більшості свої творів, таких як: «Катерина», «Гайдамаки», «Тарасова ніч», «Гамалія», «Сова», «Невольник», «Чернець», «Москалева криниця», Т.Г.Шевченко приміняє різноманітну кількість різножанрових українських народних пісень. Все це тому, що зв'язаний народним способом життя із якого він постійно сплітав як особисту так і народну творчість, яка була в ньому з'єднана нерозривними вузлами... [8,с18-23].

Завершує далеко не повний цикл науково-популярних праць на шпальтах «Украинской жизни» з нагоди 100-ліття з дня народження Т.Г.Шевченка (1814-1914рр.) дослідник В.Пічета своєю працею «Неволя в творчестве Т.Г.Шевченка» в якій наголошує, що геній поета розвивався в умовах жорстокого кріпацтва та повного політичного безправ'я в Росії[9,с.137-144:с.21-24].

Його особисте важке життя, як і життя всього українського народу, всеціло відтворено в його поетичних та прозових творах. Все це заставило поета стати будителем для боротьби проти соціального і національного гноблення, всіх станів українського народу. Вже своїми творами, поет безкомпромісний борець за свободу українського народу за його звільнення від кріпосницького ладу в ім'я світлої зорі нового дня для України[9,с.137-144:с.21-24].

Віруючи в щасливу будучність України, Т.Г.Шевченко часто своїм поетичним талантом, щоб зупинити сучасну неволю, звертається до славного історичного минулого України в якому український народ мав волю. У цьому часі він оспівує українську волю, популяризує її, мріє про неї, відкидаючи всю тугу свого важкого солдатського життя...[9,с.137-144:с.21-24].

Мріючи про незалежну будучність України, наголошу у висновок свого дослідження В.Пічета, Т.Г.Шевченко часто звертався до давнього вільного українського минулого і тому поетично «удохотворяє» його... І тоді в нього народжувалися нові сили свого українського національно-духовного. Він вживає слова: «Слава!», «Слава Україні», якими пробуджує всіх українців для боротьби за соціальне і національне визволення... [7, с.24-31].

У висновок дослідження наголосимо, науково-літературний і громадсько-політичний журнал українців Москви та Росії «Украинская жизнь» досить інформативно подав інформація на відзначення 100-ліття Тараса Григоровича Шевченка, наголосивши, що: «Пройшло сто років з дня народження поета і власне в цей день, українці будуть завжди складати вічну пам'ять рідному поету...»[9,с.137-144:с.21-24].

Поміщеними науково-публіцистичними працями вчених Ф.Матушевського, М.Данько, М.Сумцова, В.Пічети та інших, редакція «Украинской жизни» змалювала портрет генія Т.Г.Шевченка, який через призму столітньої давності, сьогодні в ХІХ столітті, потребує подальшого наукового дослідження[5, с.11-17; 6, с.5-10; 7, с.24-31; 8,с.18-23].

Список використаних джерел та літератури:

1. От редакции. «Украинская жизнь». - М., 1912. - №1-2.
2. От редакции. «Украинская жизнь». - М., 1913. - №7-8.
3. От редакции. «Украинская жизнь». - М., 1914. - №2.
4. От редакции. «Украинская жизнь». - М., 1914. - №2.
5. Данько М. Национальный момент в произведениях Т.Г. Шевченка. «Украинская жизнь». - М., 1914. - №2. - С.11-17.
6. Матушевский Ф. Т.Г. Шевченко - жизненный путь гения. «Украинская жизнь». - М., 1914. - №2.
7. Пичета В. Неволья в творчестве Т.Г. Шевченка. «Украинская жизнь». - М., 1914. - №2.
8. Сумцов М. Любимые народне песни Т.Г. Шевченка. «Украинская жизнь». - М., 1914. - №2.
9. Ідзьо В. Тарас Григорович Шевченко на шпальтах науково-літературного і громадсько-політичного журналу українців Москви та Росії «Украинская жизнь». «Украинская жизнь» - культурний, науково-просвітницький, політичний орган українців Москви та Росії у 1912-1917 роках. До 100-річчя з часу заснування(1912-2012рр.). - Москва, Видавництво технічного відділу Українського державного університету в Москві”, 2012р. Ідзьо Віктор. Тарас Григорович Шевченко на шпальтах науково-літературного і громадсько-політичного журналу українців Москви та Росії «Украинская жизнь». Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2014. - Т. XIX. .

**Історико-культурні аспекти святкування днів народження
Тараса Шевченка Українським державним університетом,
Українським Історичним Клубом в Москві в кінці ХХ на
початку ХХІ століття. 200-літтю з дня народження
Т.Г.Шевченка присвячується**

Наукового встановлено і доведено, що Миколаївською залізницею поштовим поїздом, який приходив з Петербурга в Москву о 8 годині ранку, був привезений свинцевий ящик з труною Т.Г.Шевченка[1,с.32-35].

Якщо його відправлено з Петербурга 26 квітня, що встановлено точно, то слід вважати дату прибуття в Москву тіла Т.Г.Шевченка 27 квітня 1861 року. 28 квітня 1861 відбулось офіційне прощання української громади міста Москви. 29 квітня Москва. «З ініціативи С.Т.Аксакова відбулася громадська панахида над домовиною Т.Г.Шевченка і проводи його останків на Україну». Входило до нього 40-50 осіб, в тім числі університетська демократична молодь. В літературі часто йдеться про присутність “великої кількості народу на прощальній панахиді Т.Г.Шевченка в церкві Тихона-чудотворця на Арбаті. Дослідники посилається на О.Бодянського та М.Тихонравова, які ніби то залишили відповідні спогади. Нами переглянуто все опубліковане обома, але ніяких записів про характер прощання з поетом в Москві встановити не вдалося”. З цього приводу Г.Честахівський писав: «В церкві телу поета кланялись О.Бодянский и М.Тихонравов (хорошо помню его по хромоте). Здесь, было и много других посетителей из тогдашнего московского учено-литературного мира С.Т.Аксаков и другие». Таким чином, як наголошував у своєму дослідженні українознавець із Москви М.С.Шикір: «у квітні 1861 відбулось перше вшанування пам’яті Т.Г.Шевченка в Москві...»[1,с.32-35].

Таким чином візначення пам’ятних днів Т.Г.Шевченка в Москві українською громадою має давні традиції. За свідченням джерел та науковою працею професора А.Кримського «Шевченківські дні у Москві» відомо, що відзначати дні народження Т.Г. Шевченка в Москві розпочала українська громада ще у 1861 році..., задовго до відзначення у 1891 році «Дня народження Т.Г.Шевченка в Москві»... З джерел відомо, як засвідчував журнал «Украинская жизнь», що в 1911 році українська громада міста Москви

згуртувалась при підготовці та відзначенню 50-х роковин смерті Т.Г.Шевченка[2].

Слід зауважити, що власне, у такому вирої громадського і культурного життя українців Москви розпочав свою творчу діяльність в Москві журнал «Украинская жизнь». Вчасно виданий до роковин Т.Г.Шевченка перший номер журналу розійшовся повністю, як зауважував редактор Симон Петлюра: «бажаючих придбати журнал було більше, ніж можливості редакторів видати останній, що було враховано при видруці другого номера...»[2].

Слід наголосити, що українська громада міста Москви з листопада місяця 1913 року розпочала підготовку по відзначенню 100-річчя з дня народження Т.Г.Шевченка. До спеціально створеного Комітету ввійшов і Симон Петлюра. Була проведена велика та багатостороння робота, але їй не довелося вилитися в проведення урочистостей. Міністр внутрішніх справ Росії розіслав всюди циркуляр, де рекомендував на місцях «воспрепятствовать публичные чествования малороссийского писателя Т.Шевченко, наименование его имени учебных заведений и улиц, назначение степендий и сборы пожертвованый на образование фонда имени поэта, независимо от того, на какие протребности предназначаются собранные деньги; открытие памятников и бюстов не должны носить характера публичного торжества, а всякие собрания не разрешать». Офіційна Росія в спілці з національно-шовіністичними колами одноставно виступила проти будь-яких спроб організувати ювілей українського пророка. Журнал «Украинская жизнь» повідомив, що відзначення пам'яті Т.Г.Шевченка по широкій програмі, затвердженій московським градоначальником, відміняється, підготовчий комітет відказується від урочистостей з огляду на особливість умов, в які поставлені ці урочистості в Україні[2].

В подальшому в Москві вшановували Т.Г.Шевченка, як пролетарського поета і в радянський час. До 150-ти річчя в 1964 році в Москві було споруджено пам'ятник Т.Г.Шевченку і після його відкриття українська громада Москви мала можливість включитись в «радянські урочистості Т.Г.Шевченка», однак справжнє відзначення днів народження розпочалось в демократичний час після відновлення в 1991 році незалежності України. В даному дослідженні буде коротко продемонстровано

святкування днів незалежності з 1986 по 2014 роки Українським Історичним Клубом та Українським Університетом міста Москви, які будуть ґрунтуватися на фото-матеріалах та архівних документах[3]. Автор даного дослідження з 1986 року проживає в Москві і тому з цього час святкував і вшановував пам'ять Т.Г. Шевченка фактично до 2014 року не дивлячись, що робота в українській школі, Українському державному Інституті при МДПУ, в Університеті державному університеті та Українському Історичному Клубі міста Москви, навчання, праця в архівах і Російській державній бібліотеці забирало багато часу. В 1992 році українська наукова громада організувала перший за всю історію Росії - Український державний університет міста Москви(УУМ), в 1995 році організовано, а в 1997 році зареєстровано в органах юстиції Москви - Український Історичний Клуб м.Москви(УІК), що надало святкуванням днів народжень Т.Г.Шевченка, вченими та істориками УУМ та УІК, більш організованих форм, що зафіксовано нище фото-архівом та документами...[4,с.27-40].

Фото 1. Одне із святкувань у Українським державним університетом міста(УУМ), Українським Історичним Клубом м. Москви(УІК) Дня народження Т.Г.Шевченка у 1986 - 1996р.

В 1997 році Український Історичний Клуб міста Москви організував першу Міжнародну наукову конференцію «Українська діаспора в Росії» на яку запросив в Москву всю українську світову спільноту. Відгукнувся на запрошення і ансамбль бандуристів і Черкас, батьківщини Т.Г.Шевченка, «Вербена», який, вшановуючи поета, виконав біля пам'ятника Т.Г.Шевченка в Москві низку пісень на його вірші, про що засвідчує світлина за 1997 рік... В подальшому, як засвідчують фото з архіву з 1992 по 2014 роки, святкування біля пам'ятника Т.Г.Шевченка вченими, гостями УУМ та істориками з УІК, стали щорічними[4,с.27-40].

Фото 2. Святкування УУМ та УІК дня народження Т.Г.Шевченка у 1997 році.

Фото 3. Святкування УУМ та УІК дня народження Т.Г.Шевченка у 1998 році.

Фото 4. Святкування УУМ та УК дня народження Т.Г.Шевченка у 1999 році.

Фото 5. Святкування УУМ та УІК дня народження Т.Г.Шевченка у 2000 році. Виступ ректора Українського університету міста Москви, професора Віктора Ідзьо.

Фото 6. Святкування УУМ та УІК дня народження Т.Г.Шевченка у 2001 році.

Фото 7. Святкування УУМ та УК дня народження Т.Г.Шевченка у 2002 році. Виступ ректора Українського університету, професора, академіка Віктора Ідзьо перед українською громадою та гостями міста Москви.

Фото 8. Святкування колективом Українського університету та членами Українського Історичного Клубу міста Москви дня народження Т.Г.Шевченка у 2003 році.

Фото 9. Святкування УУМ та УІК дня народження Т.Г.Шевченка у 2004 році. Відзначає з УІК та УУМ біля пам'ятника Т.Шевченка в Москві, гість з Кисва, почесний член УІК, професор УУМ Петро Кононенко.

Фото 10. Святкування УУМ та УІК дня народження Т.Г.Шевченка у 2005 році. На фото ректор УУМ Віктор Ідзьо.

Фото 11. Святкування УУМ, УІК та гостями з Києва дня народження Т.Г.Шевченка у 2006 році.

Фото 12. Святкування УУМ та УІК дня народження Т.Г.Шевченка у 2007 році.

Фото 13. Святкування УУМ та УІК дня народження Т.Г. Шевченка у 2008 році.

Фото 14. Святкування УУМ та УІК дня народження Т.Г. Шевченка у 2009 році.

Фото 15. Святкування УУМ та УІК дня народження Т.Г. Шевченка у 2010 році.

Фото 16. Святкування Українським університетом та Українським Історичним Клубом міста Москви дня народження Т.Г. Шевченка у 2011 році.

Фото 17. Святкування колективом УУМ та членами УІК дня народження Т.Г.Шевченка у 2012 році.

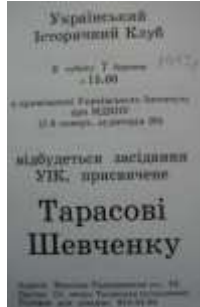
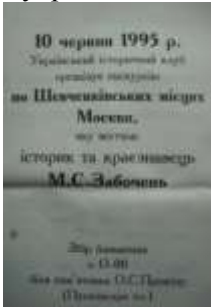
Фото 18. Святкування УУМ та УІК дня народження Т.Г.Шевченка у 2013 році.

Фото 19. Святкування УУМ та УІК дня народження Т.Г.Шевченка у 2014 році.

У висновок слід наголосити, УІК та УУМ з 1992 по 2014 роки, щорічно проводять екскурсії по шевченківських місцях міста Москви та наукові засідання присвячені дню народження Т.Г.Шевченка, про що засвічують афіші, що збереглися з проведених заходів. Екскурсивод, член УІК, професор УУМ М.С.Забочень під час Шевченківських свят, щорічно, експонував для членів УІК та вчених УУМ екземпляри прижиттєвих видань «Кобзарів» Т.Г.Шевченка, які були в його колекції...[4,с.27-40].

На першому виданні Українського Історичного Клубу міста Москви «Українському Історичному Альманасі Росії», що вийшов у 1995 році, на його титульній сторінці, теж було зафіксовано символ української Москви - пам'ятник Т.Г.Шевченку[4,с.27-40].

Список використаних джерел та літератури:

- 1.Шикір М.С. Про перебування труни з тілом Т.Г.Шевченка в Москві. Науковий Вісник Українського Університету м. Москви. - М., 2009. - Т.XIV.
- 2.Украинская жизнь. - М., 1912-1917 рр.
- 3.Фото-Архів. Документи УУМ та УІК. - Москва, 1992-2014 рр.
- 4.Ідзьо Віктор. Історико-культурні аспекти святкування днів народження Тараса Григоровича Шевченка Українським державним університетом(УУМ), Українським Історичним Клубом (УІК) в Москві в кінці ХХ на початку ХХІ століття. 200-літтю з дня народження Т.Г.Шевченка присвячується. Науковий Вісник Українського Університету м. Москви. - М., 2014. - Т.XIX.

Значення Тараса Шевченка для українців Санкт-Петербургу

Як для Іспанії Сервантес, для Англії Байрон, для Німеччини Гете, для Росії Пушкін, для України та української громади Санкт-Петербурга Тарас Григорович Шевченко не просто художник, літературний символ, а борець, який з Санкт-Петербурга зрозумів необхідність боротьби українського народу за національне, соціальне та культурно-релігійне визволення[1,с.1].

Однак слід наголосити, що поряд з всеукраїнським, у Санкт-Петербурзі, у Тараса Григоровича Шевченка, 200-ліття(1814-2014рр.) з дня народження, яке ми всі святкуємо усю українською світовою громадськістю, є особливий статус. Оскільки власне у Санкт-Петербурзі він став всім тим, що ми сьогодні вкладаємо у зміст - «Т.Г. Шевченко гордість і символ української нації»[4,с.17-19].

У столичному Санкт-Петербурзі в художника і поета було особливе життя[4,с.17-19].

Власне у цьому місті він вперше прибув як козачок пана Енельгарда у якого як кріпак працював у його художній майстерні. Власне в Санкт-Петербурзі в Літньому саду, в літню білу ніч Т.Шевченко зустрівся з художником-земляком Сошенком і той познайомив його з класиком російського мистецтва XIX століття Брюлловим... Власне в Санкт-Петербурзі вченими мистецтвознавцями на чолі з класиком російського мистецтва XIX століття К.Брюлловим, за Божим повелінням, було задумано викупити Тараса Шевченка із кріпацтва...[4,с.17-19].

Власне в Санкт-Петербурзі класиком російського мистецтва XIX століття К.Брюлловим було написано портрет знаменитого російського поета XIX століття Жуковського, який був розіграний в лотарею, щоби зібрати велику суму грошей для жадного пана Енельгадда, щоби викупити з неволі Т.Г.Шевченка... Власне в Санкт-Петербурзі були написані Т.Г.Шевченко перші вірші та поеми...[1,с.2].

Тут в Санкт-Петербурзі Тарас Шевченко навчався у Петербурзьській Академії Мистецтв і де до сьогоднішнього часу збереглася кімната-меморіальний музей його імені. У Санкт-Петербурзі Т.Г.Шевченко був привезений арештантом після

розгрому царатом Кирило-Мефодіївського братства. Власне із Санкт-Петербурга від був відправлений у солдатчину з якої теж повернувся в Санкт-Петербург. Слід також наголосити, що перша могила Тараса Григоровича Шевченка теж була на Смоленському кладовищі в Санкт-Петербурзі звідкіля його згідно «Заповіту» через Москву перевезли в Україну в Канів[3,с.301-302].

Слід також наголосити, що власне один із перших пам'ятників Т.Г.Шевченку споруджений у 20-ті роки ХХ століття, скульптор Яніс Тільберг, теж був поставлений в центрі Санкт-Петербурга. Тут Т.Г.Шевченко написав свій перший автопортрет...[1,с.1-2].

1.Т.Шевченко в Санкт-Петербурзі. Автопортрет(1840-1841рр.).

2. Відкриття пам'ятника Т.Г.Шевченку в Петрограді у 1918 році. (Скульптор Яніс Тільберг).

3. Карта-схема «По Шевченківських місцях Санкт-Петербургу».

Другий же пам'ятник в Санкт-Петербурзі постав дякуючи старанням скульптора Л.Молодожаніна у 2000 році[3,с.301-302].

4. Відкриття нового пам'ятника в Санкт-Петербурзі у 2000 році. (На фото скульптор Лео Молодожінін).

У висновок статті слід наголосити, що у час 200-літнього ювілею українці Санкт-Петербурга розробили і застосували для потреб громадськості Санкт-Петербурга, України та Світу власну екскурсійну програму, яку як «шевченківську схему відвідин шевченківських місць», подано вище...[2,с.1; 4,с.17-19].

Список використаних джерел та літератури:

1. Сушко А. Памятник Тарасу Шевченко в Санкт-Петербурге. - Санкт-Петербурге, 2000г. - 4с.
2. По Шевченковским местам Санкт-Петербурга. - Буклет Петербургской администрации. Украинского общества имени Т. Шевченко. - Санкт-Петербург, 2000г. - 4 с.
3. Ідзьо В. Встановлення пам'ятника Т. Шевченка в Санкт-Петербурзі - визначна подія в громадському та культурному житті українців Росії. - В Кн.: «Українська діаспора в Росії». - Львів «БАК», 2002. - 304с.
4. Ідзьо Віктор. Значення Т.Г.Шевченка для українців Санкт-Петербургу. Науковий Вісник Українського Університету. - М.,2014. - Т.ХІХ.

Встановлення пам'ятника Тарасу Шевченкові в Санкт-Петербурзі - визначна подія в громадському та культурному житті українців Росії

Двадцять другого грудня 2000 року в супроводі українського співу Кубанського козачого хору президенти Росії В.Путін та України Л.Кучма відкрили пам'ятник Т.Шевченкові, стосунок до встановлення якого мали цілком гіпотетичний... [1,с.300].

Всю роботу щодо спорудження пам'ятника здійснювала спеціальна група українських діячів із Санкт-Петербурга на чолі з С.Шурком. Фондом Культури «Пам'ятник Шевченка» було зібрано чималі кошти та пожертви з України, української світової діаспори, запрошені чисельні гості, зокрема із Москви, як на закладення фундаменту пам'ятника Т.Шевченку так і на відкриття самого пам'ятника... [2]. Однак участь усіх цих українських світових громадсько-культурних сил, як і чільних громадсько-культурних організацій Об'єднання українців Росії на чолі з О. Руденко-Десняком та науково-освітніх, на чолі з ректором УУМ, професором В.Ідзьо, була владою не передбачена... [1,с.300].

Офіційне запрошення на відкриття пам'ятника в Санкт-Петербурзі Т.Шевченка для ректора УУМ, професора В.Ідзьо

Без сумніву, до зведення пам'ятника долучився і всесвітньо відомий скульптор з Канади Л.Молодожанін. Однак право першості було віддано людям які офіційно представляли Росію та

Україну і які ні копійки зі своїх бюджетів не дали на спорудження пам'ятника...Така вже в можновладців вдача: підмінивши громадськість, всюди бути першими, де треба і не треба, з великим почтом та охороною... Звичайні штаповані слова-вітання, що їх підготували референти-фахівці, покладання квітів, сотні телекамер - як завжди, підтримали урядовців, і свято відкриття відбулося, однак без еліти українських світових наукових та громадських сил, без Об'єднання українців Росії та інших сусідніх держав і, звичайно без українських громадсько-наукових, освітніх та культурних сил Москви...З гостей під час виступу президії на чолі з президентами даль слово тільки мерові Львова пану В. Куйбіді...[1,с.300]. Як бачимо з офіційних хроні, ніхто не зважив на те, що українські традиції Санкт-Петербурга сягають майже 300-літньої давнини. Українська історія в північній столиці Росії, ще зовсім не вивчена і вчені не змогли про це сказати, однак відомо, що саме місто побудоване на кістках українських козаків у XVIII столітті. У XIX і XX століттях українська громадськість забула цю гірку правду, однак творила в місті на ріці Неві, свої самотні українські цінності...[2].

Сьогодні в місті проживає 150 тисяч українців, які проводять активну роботу щодо відтворення української культури в місті. Тут створено Фонд української культури, Українську культурно-національну автономію, громадсько-культурне товариство ім. Т.Г.Шевченка, яке було засноване ще в 1898 році і відтворене згідно, згідно зі свідченням реєстраційного посвідчення, у 1997 році. Діяльність українців Санкт-Петербурга підтримує генеральне консульство України[1,с.300-3001]. Власне усі ці чинники сприяли відкриттю пам'ятника, однак консульство, перехопивши ідею та задум громадськості, зробило все, щоб взяти верх над українськими світовими громадсько-культурними та науково-освітніми силами...[2]. Наголосимо, щоб зберегти історичну справедливість, хто взявся реалізовувати відкриття пам'ятника Т.Шевченку в Санкт-Петербурзі, були українські організації Санкт-Петербурга, українські та світові громадсько-культурні та науково-освітні організації, а ніяк не політичні чи державні, які використавши державний адміністративний ресурс «примазались до свята»... Саме українські громадсько-культурні та науково-освітні сили Санкт-Петербурга створили «Фонд спорудження

пам'ятника Т.Шевченкові». Правління фонду на чолі з С.Шурком, зрозуміло, що Т.Шевченко в Санкт-Петербурзі в Росії - це літературно-науково-мистецький символ української Росії, який сьогодні в бронзі має згуртувати навколо себе всіх українців Росії. Перебування Т.Шевченка в Петербурзі - це особливе історичне питання. Сюди він прибув як козачок пана, тут формувався як кріпак-художник. Тут у Петербурзі, завдяки своєму генію Шевченко, за сприяння земляка-художника Сошенка та художника-росіянина Брюллова, став першим вільним селянином-митцем, академіком у Росії. Тут він навчався в Академії Мистецтв, тут він став академіком графіки, тут і до тепер в Академії збереглася кімната-музей на його честь. Сюди він прибув арештантом, і звідси його відправили в солдати[1,с.301].

Перша могила Т.Г.Шевченка - на Смоленському кладовищі, і хоча перший пам'ятник з могили втрачено, українська громада у 1989 році встановила на місці могили - пам'ятний знак-камінь.

Пам'ятний знак-камінь на місці могили Т.Шевченка. 1989 р.

Звідси його тіло перевезено, через Москву, де теж відспівувалося в церкві Тихона на Арбаті. За сприянням українців Москви, Т.Г.Шевченка було перевезено в Україну. І ось тепер нарешті, в останньому році ХХ століття Т.Г.Шевченко, уже в бронзовій іпостасі, повертається на гранітне підніжжя, що постало завдяки коштам українців Петербурга та світової української спільноти...

Без сумніву, встановлення пам'ятника Т.Г.Шевченкові в Санкт-Петербурзі - це торжество історичної справедливості, це визначна подія в культурному житті Санкт-Петербурга, Росії, України та світової української спільноти, яка ще потребує свого осмислення та наукового дослідження...[1,с.301].

Список використаних джерел та літератури:

1. Ідзьо Віктор. Українська діаспора в Росії. - Львів «БАК», 2002. - 304с.
2. Шурко Стефан. Архів Фонду Культури «Пам'ятник Шевченка». - Санкт-Петербург, 2000.

Наукове видання

Віктор Ідзьо

Тарас Шевченко в Москві та Санкт-Петербурзі (1814-2014рр.)

Фото на першій сторінці та обкладинці:

1. Віктор Ідзьо на могилі Т.Г.Шевченка в Каневі у 2004 році.
2. Віктор Ідзьо з колегами та гостями УУМ та УК біля пам'ятника Т.Г.Шевченка в Москві.
3. Пам'ятник Т.Г.Шевченка у Санкт-Петербурзі.
4. Виступ скульптора Л.Молодожаніна на відкритті пам'ятника Т.Г.Шевченка у Санкт-Петербурзі.

Видання II, 2015р.

Подано до друку 2.02.2015р. Підпис. до друку 26.02.2015 р.

Формат видання 60/ 84 1/16. Папір офсетний.

Умовн.друк.арк.10,25

Зам.56. Тираж 300 екз.

Видавництво "СІМІК"

76000, м.Івано-Франківськ, вул. Т. Цюклера, 9а

тел. (0342) 78-91-26, 78-91-29

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи серія ІФ №11 від 27.03.2001 року.

Віддруковано в друкарні видавництва ПП «СІМІК»

76000, м.Івано-Франківськ, вул. Т. Цюклера, 9а,

тел. (0342) 78-91-29

